

Ordu Aktarlarında Satılan Tıbbi Bitkiler

Emel KARACA ÖNER^{1*} , Meryem YEŞİL¹ , Gülşah GÜVELİ²

¹Ordu Üniversitesi, TBMYO, Bitkisel ve Hayvansal Üretim Bölümü, Ordu

²Borçka Orman İşletme Müdürlüğü, Artvin

(Geliş Tarihi/Recived Date: 15.04.2017; Kabul Tarihi/Accepted Date: 06.09.2017)

Öz

Tıbbi bitkilerin Ordu ilinde kullanımıyla ilgili bilgi toplamak amacıyla gerçekleştirilmiş bu çalışmada; Ordu ilindeki aktarların genel durumu, bölgede hangi bitkilerin kullanıldığı, tüketicilerin tercihlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi hedeflenmiştir. Ordu merkezde faaliyet gösteren 7 aktar ile görüşülerek anket uygulanmıştır. Çalışmada aktarların eğitim durumu, tıbbi bitkiler konusunda eğitim alıp almadıkları, bölgede hangi drogların daha çok tercih edildiği, drogları nereden temin ettikleri, tüketicilerin bitki tercihlerini nelerin etkilediği, mevsimlere göre hangi bitkilerin tercih edildiği, bölgeye özel bitkileri satıp satmadıkları şeklinde sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Çalışma sonuçlarına göre; Ordu'da faaliyet gösteren aktarların ziraat kökenli bir üniversite eğitimi almadığı, bir aktar hariç diğer aktarların tıbbi bitkiler ile ilgili kurs aldıkları belirlenmiştir. Drog satışlarında mevsimin etkili olduğu saptanmıştır. İnsanların özellikle kış aylarında soğuk algınlığına karşı drog satın aldığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Aktarlar, Geleneksel kullanım, Tıbbi

Medicinal Plants Sold in Herbalists in Ordu District

Abstract

This study was conducted to collect information about the usage of medicinal plants in the Ordu province. It was aimed to determine the general situation of the herbalist in the Ordu province, which plants were used in the region and the factors affecting the consumers' preferences. A questionnaire was applied by interviewing seven herbalists in Ordu province. In the study, a questionnaire was consisting of questions such as education status of herbalists, whether they had received training on medical plants, which drogs are the most preferred in the region, where to buy the drogs, what consumers have influenced plant preferences, which plants are preferred for the seasons, and whether they sell special plants for the region. According to the study results, It has been determined that the herbalists are not educated in an agricultural university, but they have received courses related to medicinal plants, with the exception of ones. It has been revealed that people have bought drogs in the winter months against flue.

Keywords: Herbalist, Traditional use, Medicinal

*Sorumlu Yazar: emelkar55@hotmail.com

1. Giriş

İnsanoğlu, varolduğu günden itibaren bitkilerle ilgilenmiştir. İlk çağlardan kalan arkeolojik bulgulara göre insanlar, besin elde etmek ve sağlık sorunlarını gidermek için öncelikle bitkilerden faydalanmıştır (Kırıcı 2015). Bitkiler, insanların solunumu için gerekli olan oksijeni sağladıkları gibi, diğer bazı özellikleri (beslenme, barınma, giyinme vb) ile de insanların yaşamında yer almaktadırlar (Faydalıoğlu ve Sürücüoğlu 2011). Bitkilerin kullanım özelliklerinden en önemlisi tıbbi amaçlı halk arasında kullanımı insanlık tarihi kadar eskidir. Bitkisel kökenli droglar, kimyasal dönemin açılması ve ilerlemesi ile eski değerini kaybetmiştir. Ancak son yıllarda, sentetik ilaçların yan etkilerinin artmasından dolayı insanların bitkilerle yapılan doğal tedavi yöntemlerine ilgisi tekrar artmıştır.

Ülkemiz bitki türü açısından çok zengin olması Anadolu'da halk hekimliğinin gelişmesine sebep olmuştur. Malyer ve ark., (2004) tarafından ülkemizin kırsal kesimlerinde yaşayan halkın yabani bitkileri kendilerinin doğadan toplayıp geçmişten gelen bilgileri ışığında kullandıklarını bildirmişlerdir. Günümüzde ise diğer birçok ülkede olduğu gibi bitkisel droglarla tedaviye artan ilgi aktar sayısında önemli bir artışa neden olmuştur (Sözmen ve ark. 2015). Aktarlar halk hekimliğinde kullanılan bitkisel, hayvansal ve madensel drogların satıldığı yerlerdir. Ancak gerçek anlamda aktar; özellikle bitkisel drogları satan, satarken doğru kullanılması için önerilerde bulunan, hastaları doğru yönlendiren, tecrübeli ve bilgili kişilerdir (Samet 2014). Tıbbi bitkilerin satışını yapan işletmelerin tıbbi bitkilerin doğru kullanılması ile ilgili bilgilerinin olması gerekmektedir. Tıbbi bitkilerin Ordu ilinde kullanımıyla ilgili bilgi toplamak amacıyla gerçekleştirilmiş bu çalışmada; Ordu ilindeki aktarların genel durumu, bölgede hangi bitkilerin kullanıldığı, tüketicilerin tercihlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi hedeflenmiştir.

2. Materyal ve Yöntem

Ordu merkezde faaliyet gösteren 7 aktar ile görüşülerek anket uygulanmıştır. Çalışmada aktarların eğitim durumu, tıbbi bitkiler konusunda eğitim alıp almadıkları, bölgede hangi drogların daha çok tercih edildiği, drogları nereden temin ettikleri, tüketicilerin bitki tercihlerini nelerin etkilediği, mevsimlere göre hangi bitkilerin tercih edildiği, bölgeye özel bitkileri satıp satmadıkları şeklinde sorulardan oluşan bir anket uygulanmıştır. Anket ile yöneltilen sorularla, aktarlarda hangi tıbbi bitkilerin satıldığı, mevsimlere göre hangi bitkilerin tercih edildiği, hangi hastalıklarda ne şekilde kullanıldığı, temin ediliş şekli ve temin edildiği bölgeler hakkında bilgi edinilmeye çalışılmıştır.

3. Sonuçlar

Çalışma sonuçlarına göre; Ordu ilindeki işletme sahiplerinden biri lise, biri ortaokul ve diğer ikisi ise yüksek okul mezunudur. Ancak, Ordu da faaliyet gösteren aktarların ziraat kökenli bir üniversite eğitim almadığı, bir aktar hariç diğer aktarların tıbbi bitkiler ile

İlgili kurs aldıkları belirlenmiştir. İşletme sahiplerinin sadece bir tanesi çıraklık olarak diğerleri ise dükkanı çevirerek işe başlamışlardır. Sözmen ve ark (2015), Antalya’da yaptıkları anket çalışmasında aktarların hiçbirinin ziraat kökenli eğitim almadıkları ve tıbbi bitkiler konusunda da çoğunluğunun eğitim olmadığını saptamışlardır. Satılan ürünlerin tercih edilirken eş, dost ve çevresindeki kişilerden bilgi aldıklarını, ürün talebinde medyanın %100 etkili olduğunu belirlemişlerdir.

Aktarlardan drog satın alan müşteri tipinin sağlıklı yaşam taraftarları olduğunu söylemişlerdir. Drog satışlarında mevsimin etkili olduğu saptanmıştır. İnsanların özellikle kış aylarında soğuk algınlığına karşı ıhlamur, zencefil, adaçayı, kuşburnu, bitki çayları, tarçın ve havlıcanın daha fazla satın alındığı ortaya çıkmıştır. Yazın ise daha çok susam, kına, baharatlar, çörek otu, mısır püskülü, kiraz sapı, yeşil çay ve kara üzüm tercih edilmektedir.. Aktarlarda satılan ürünlerin nasıl temin edildiği ile ilgili soru karşısında toplatarak (Giresun ve Gümüşhane’ de) ve satın alarak, diğer tüm aktarlar ise sadece satın alarak temin ettiklerini ifade etmişlerdir. Aktarların tamamı tüketicinin medyada doktor tarafından yapılan tavsiyesi üzerine drog tercih ettiğini belirtmişlerdir. Aktarlara ürünleri hangi amaçla satın alındıkları hakkında da sorular sorulmuştur. Verilen cevaplar doğrultusunda ürünlerin baharat, ilaç, zayıflama, kakao yağı ve ceviz yağı gibi yağların ise yazın bronzlaşmak ve şeker hastalığında kullanılmak üzere alındığı ifade edilmiştir. Kudret narının mide rahatlatıcı, melisanın sakinleştirici, kantaronun ateş düşürücü, iştah açıcı, hazmı kolaylaştırıcı, mısır püskülünün ödem attırıcı ve idrar söktürücü, sinameki yaprağının bağırsak çalıştırıcı, ebegümecinin öksürük kesen, ateş düşürücü, bronşit tedavi edici olarak tercih edildiğini belirtmişlerdir. Yeşil çay, Çörek otu, Zerdeçal, Kekik, Adaçayı, Melisa, Defne yaprağı, Keten, Rezene tohumu, Salep gibi bitkilerin görsel ve yazılı basında doktor tavsiyesi üzerine tüketicinin tercih ettiğini ve satışlarının olduğunu, ayrıca gelecekte tüketimlerinin artabileceğini söylemişlerdir. Aktarlar Tıbbi bitkilerin tüketimini arttırmak için, kaliteye önem verilmesi, daha fazla bilgilendirme ve reklam, yapılması, bitkilerin yetiştiği alanların korunması, bu ürünlerin her aşamasında temizliğe dikkat edilmesi, ücretsiz kitapçıklar dağıtılması ve toplayıcıların bilgilendirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Bölge Aktarlarında En Çok Satılan Ürünlere Ait Fotoğraflar

Oğulotu (*Melissa officinalis*)

Adaçayı (*Salvia officinalis L.*)

Papatya (*Matricaria chamomilla* L.)

Keçi Boynuzu (*Ceratonia siliqua* L.)

Tarçın (*Cinnamomum zeylanicu*)

Altinotu (*Ceterach officinarum*)

Zencefil (*Zingiber officinalis*)

Zerdeçal (*Curcuma longa*)

Havlcan (*Alpinio officinarum*)

Civanperçemi (*Achillea millefolium* L.)

Isırgan Tohumu (*Urtica dioica*)

Kuşburnu (*Rosa canina*)

Ihlamur (*Tilia platyphyllos*)

Biberiye (*Rosmarinus officinalis L.*)

Rezene Tohumu (*Foeniculum vulgare*)

Kekik (*Thymus serpyllum*)

Karabaş Otu (*Lavandula stoechas L.*)

Mısır Püskülü (*Zea Mays*)

Susam (*Sesamum*)

Çörekotu (*Nigella sativa L.*)

Karabiber (*Piper nigrum*)

Pulbiber (*Capsicum annum*)

Sinameki (*Cassia marilandica*)

Yeşil Çay (*Camellia sinensis*)

Kaynakça

1. Faydalıoğlu E & Sürücüoğlu M S. (2011). Geçmişten Günümüze Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Kullanılması ve Ekonomik Önemi. Kastamonu Üniv., Orman Fakültesi Dergisi, (11): 52-67
2. Kırıcı S. (2015). Türkiye’de Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Genel Durumu, Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi, Temmuz-Eylül, Sayı 15,
3. Malyer H Özaydın S & Tümen S G Er S. (2004). Tekirdağ ve Çevresindeki Aktarlarda Satılan Bazı Bitkiler ve Kullanım Özellikleri. Dumlupınar Üniv. Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi,7: 103-112
4. Samet H. (2014). Doğal İlaçlar Neden Tercih Edilmeli? Aktarlar Derneği Dergisi
5. Sözmen, E U & Özyiğit, Y & Taşçıoğlu, Y & Turgut, K. (2015). Antalya Aktarlarında Bulunan Tıbbi Bitkiler, Kullanım Alanları ve Ticari Potansiyelleri. 11. Tarla Bitkileri Kongresi (7-10 Eylül 2015, Çanakkale) Bildiri Kitabı: 640-643